

RAȚIONAMENTUL PRIN ANALOGIE ÎN ACTIVITATEA DE ELABORARE ȘI VERIFICARE A VERSIUNILOR CRIMINALISTICE

Mihail CHIRILĂ

Catedra Drept Procesual Penal și Criminalistică

At the incipient stage of the investigation of penal deeds the information concerning the deed and the culprit in many cases is insignificant to direct the penal authority towards a concrete direction concerning the execution of the investigations. A lot of questions appear before the penal authority to be cleared up. In such situations there appear a lot of hypotheses referring to the unknown culprit and the surroundings in which the deed was committed.

The correct choice of the investigation's direction has an important significance because at achieving the anticipated results there will be saved important resources of materials and time. How long or how short is this way, is to be determined by the capacity of penal authority to skillfully select from a great number of alternatives the correct path and proceedings of investigations.

In difficult situations the penal authority resorts to different forms of ratiocination. An efficient mode to find the outgoing point for finding the truth – is *ratiocination through analogy* – a path that is based on solid and founded thinking of the penal authority capable to elaborate versions and similar ways of checking up with those of a case solved in the past.

Herewith we will try to underline the essence and the role of ratiocination through analogy in the activity of elaboration and checking up of criminalistic versions.

Valorificarea potențialului cunoștințelor teoretico-practice la cercetarea și descoperirea infracțiunilor trebuie să se manifeste prin claritatea și precizia elaborării unor versiuni verosimile bazate pe capacitatea de analiză și sinteză, pe experiența acumulată pe parcursul anilor. Dacă versiunile elaborate de ofițerul de urmărire penală sunt neîntemeiate, rezultatul fanteziilor lui și urmările logice din presupunerile făcute sunt evident irealizabile, atunci și procesul de mai departe al urmăririi penale va fi ireal, rupt de la circumstanțele concrete ale cauzei. În aceste condiții sunt inevitabile greșelile în determinarea direcției unice juste, reale, a cercetării, risipirea timpului optimal de lucru pe cauza penală [1]. Depășirea incertitudinii necesită autocontrol, creativitate, răbdare și perseverență pentru a evolua până la stabilirea faptuitorului și a mecanismului săvârșirii faptei penale.

Când obiectul vizat, în legătură cu cercetarea unei fapte penale, este totalmente necunoscut, nu avem altă soluție decât să aplicăm o schemă deja cunoscută acestuia și să vedem ce se potrivește și ce nu, avem nevoie de o referință pentru a face să funcționeze metodele mai precise de raționament, iar această referință nu o putem fixa decât prin apelul la analogie.

Considerăm că în cazul în care suntem puși în situația de a aborda necunoscutul analogia este singura procedură de cunoaștere. Analogia este concluzia inductivă, în care asemănarea obiectului cercetat cu alt obiect sau clasă de obiecte, după unele semne, servește temei pentru concluzia despre asemănarea ambelor obiecte și după alte particularități (semne), despre apartenența obiectului cercetat la clasa dată [2].

Analogia nu e atât o metodă de cunoaștere cât un transfer de cunoaștere, prin remarcarea și compararea elementelor comune a două fenomene diferite din care avem posibilitatea de a alege direcția potrivită până la obținerea unor cunoștințe certe. Analogia este importantă ca schemă de argumentare, nu de raționare. Obiectul analogiei îl pot forma, după caz, ființe, obiecte, raporturi. Formula logică este aceeași, indiferent care este natura obiectului analogiei.

Pentru a înțelege esența raționamentului prin analogie este necesar a descrie succint unele aspecte ale *gândirii*. Din punct de vedere funcțional, gândirea reprezintă un proces psihic complex de cunoaștere a realității obiective prin care omul își dirijează comportamentele, își planifică acțiunile, proiectează scopuri, alege mijloacele pentru realizarea lor optimă etc. Prin rolul sau funcția sa în dinamica personalității, gândirea este o modalitate specifică a vieții de relație, un schimb specific între om și mediu. Rezultatul principal al acestui proces este cunoașterea realității obiective [3].

În general, se consideră că *raționamentul* este o procedură prin care se obțin informații noi din combinarea celor deja existente. Deși raționamentul formează „nucleul tare” al gândirii, el constituie numai o parte din

procedurile de care dispune gândirea în rezolvarea unor situații dificile. Deci, raționamentul (inferența) este o operație logică de trecere de la un enunț la altul, în care ultimul enunț este dedus din primul [4], și reclamă o trecere dincolo de informația dată inițial.

În cazul stabilirii unor circumstanțe ale faptei, care se repetă în aceleași condiții, în aceeași succesiune, se poate constata manifestarea *stereotipului*. Stereotipul reprezintă o gamă variată de reflexe condiționate care se formează datorită reflectării în aceeași succesiune a condițiilor din mediul înconjurător [5].

Repetarea se bazează pe asemănare sau similaritate. Însă, asemănarea este întotdeauna relativă: două lucruri nu sunt asemănătoare decât în anumite privințe. Aceasta înseamnă că similaritatea și, odată cu ea, repetarea presupun adoptarea *unui punct de vedere*, care este în funcție de problemele ce ne interesează. Adică, noi *interpretăm* anumite situații ca având un caracter repetitiv, ca și cum ar fi echivalente, deși ele sunt întotdeauna doar aproximative.

Esența raționamentului prin analogie constă în manifestarea unor stereotipuri relative ale gândirii și conduitei organului de urmărire penală, determinate de stabilirea adevărului în cauza penală cercetată.

Raționamentul prin analogie face parte din categoria raționamentelor inductive și mai este numit *raționamentul de inducere a unei structuri*. Dacă un *concept, formulă, ipoteză* pot fi aplicate în mai multe situații, atunci prin extindere se poate afirma că pentru toate situațiile de o anumită natură este valabil *conceptul*, sau *formula, ipoteza* respectivă. Inducția ne ajută să descoperim elementele comune, ne ajută să rafinăm o ipoteză.

Argumentul prin analogie se bazează pe principiul, potrivit căruia, dacă două lucruri se aseamănă sub anumite aspecte cunoscute, este probabil ca ele să se asemene și în alte privințe, deși acestea nu sunt direct observabile. Acest principiu produce, în cel mai bun caz, doar concluzii probabile; el rareori furnizează o dovadă convingătoare, deoarece asemănarea în anumite privințe nu indică întotdeauna cu certitudine și asemănarea sub alte aspecte.

Raționamentul prin analogie este cel mai simplu tip de argument inductiv. El se bazează pe o simplă comparare între cel puțin două obiecte sau situații, fie ele A și B, cu scopul de a stabili dacă între ele există sau nu anumite asemănări. În eventualitatea că au fost descoperite o serie de trăsături care aparțin, deopotrivă, și lui A și lui B, dacă la unul dintre acestea, să admitem la A, se descoperă o nouă proprietate neidentificată încă la B, atunci, prin analogie, se face concluzia că această nouă proprietate aparține și lui B [6].

Trebuie să ținem cont de faptul că analogia este cel mai fragil tip de argument inductiv. Simpla comparare a unor obiecte sau situații, pe care se bazează analogia, nu trece dincolo de suprafața acestora; de regulă, sunt luate în considerare doar o serie de constatări, uneori întâmplătoare, însă valoarea unor asemenea constatări este redusă, mai ales când nu sunt cercetate și eventualele deosebiri între obiectele sau situațiile comparate. Prin urmare, chiar dacă plecăm de la premise indiscutabil adevărate, raționând doar prin analogie, riscul de a obține o concluzie falsă este extrem de mare.

Printre alte procedee logice la elaborarea și verificarea versiunilor, deseori se aplică raționamentul prin analogie, care prezintă în sine o astfel de concluzie, prin care din asemănarea unor particularități a două sau a mai multor obiecte, evenimente se ajunge la concluzia despre asemănarea celorlalte semne ale obiectelor, evenimentelor date. Uneori însă trebuie să facem abstracție de aceste asemănări și deosebiri care există în mod obiectiv și care ne limitează posibilitatea de a manevra raționamentul prin analogie în scopul clar de a impune o anumită concluzie. Nu numărul de însușiri aflate în coincidență contează, ci numai cele relevante pentru subiectul ales.

Concluzia după analogie, folosită pentru construirea versiunii, are cu atât mai mare probabilitate, cu cât mai multe particularități asemănătoare întâlnim la evenimentele, circumstanțele, faptele comparate. De aceea, cu cât mai multe sunt semnele care coincid, îndeosebi cele specifice, rar întâlnite, care mărturisesc despre asemănare, repetare a metodelor săvârșirii unui șir de infracțiuni de același gen, cu atât mai multe temeuri sunt pentru a presupune că ele sunt comise de una și aceeași persoană.

Așa cum arată logica, raționamentul prin analogie nu întotdeauna conduce la concluzii sigure, adevărate, pentru că analogia este de fapt o comparație. În orice comparație există o doză de subiectivism. Concluzia noastră va fi mai aproape de adevăr în cazul în care:

- însușirile prin care se aseamănă obiectele comparate sunt mai numeroase decât cele prin care se deosebesc, iar legătura dintre însușirile cunoscute drept comune și noua însușire este mai solidă;
- aria obiectelor comparate, având aceleași însușiri comune, este mai mare;
- însușirile prin care se aseamănă obiectele comparate sunt mai importante decât cele care le deosebesc;
- spre deosebire de asemănările dintre obiectele comparate, diferența existentă între ele are o importanță mai mică, preferabil nulă, pentru ceea ce susține concluzia.

Întotdeauna însă concluzia este mai modestă sub aspectul a ceea ce susține [7].

În legătură cu cercetarea cauzelor penale, procesul logic (raționamentul) își păstrează caracterul creativ pe parcursul perioadei când sunt găsite legături formale, dar și de conținut între circumstanțele unor fapte penale soluționate anterior și circumstanțele unei infracțiuni recente. În această schemă de raționare ipoteza reprezintă o presupunere enunțată pe baza unor fapte cunoscute, cu privire la esența, cauza, legea, mecanismul intern al unui fenomen. Altfel spus, ipoteza reprezintă tentativa de a răspunde la o anumită problemă prin presupuneri adecvate situației create la un anumit moment.

La etapa inițială de cercetare a infracțiunilor, problemele stringente ce urmează a fi soluționate se conturează în forma unor presupuneri, ipoteze, versiuni bazate pe informația de care dispunem la moment. Procesul de elaborare și verificare a versiunilor criminalistice se bazează pe raționamente deduse din metode și tehnici utilizate anterior în rezolvarea unor cazuri asemănătoare.

În situații deosebit de complicate, apărute în legătură cu cercetarea cauzelor penale, *raționamentul prin analogie* ne oferă posibilitatea de a compara situația concretă cu o situație similară soluționată în trecut. Analiza, compararea și concluziile ce urmează vor influența direct asupra rezultatului cercetărilor. Concluzia unui asemenea raționament prin analogie constituie o ipoteză. Organul de urmărire penală urmează să supună ipoteza unei verificări minuțioase pentru a stabili veridicitatea acesteia.

Elaborarea versiunii după analogie include în sine compararea imaginară a două sisteme. Primul sistem reprezintă totalitatea datelor reale stabilite; al doilea – sistemul informațional de noțiuni și cunoștințe despre diverse genuri de infracțiuni și particularități ale acestora, obținute prin experiența personală și prin însușirea experienței colective mediate de știință.

Să elucidăm cele expuse prin următorul *exemplu*: La comisariatul de poliție din raionul Ialoveni a fost înregistrată, la 22 mai 2006, sesizarea cet. V.Novac, locuitor al s.Cărbuna, care a comunicat că la 19 mai 2006 fiica Tatiana, născută în 1980, a plecat în vizită la rudele ce locuiau în s.Negureni, situat la o distanță de 7 km. Aici trebuie să precizăm că Tatiana a decis să meargă pe calea cea mai scurtă până în satul vecin. Drumul ce trebuia parcurs intersecta un câmp semănat cu grâu, trecea printr-o livadă de piersici, șerpuia pe malul unui lac sfârșind, peste 1,5 km, în satul Negureni. La plecare, Tatiana le-a spus părinților că se va întoarce a doua zi, adică pe data de 20 mai. Și deoarece fiica Tatiana nu s-a întors acasă la timp, V.Novac a telefonat rudelor din Negureni. Aceștia l-au informat că nu s-au întâlnit cu Tatiana și că nici alți consăteni nu au văzut-o prin Negureni.

Îngrijorați de această situație, soții Novac au pornit pe traseul parcurs de fiica lor în scopul de a obține careva informații. În livada de piersici câteva persoane stropeau pomii. Fiind întrebați despre Tatiana, aceștia au răspuns că în a doua jumătate a zilei de 19 mai 2006 pe malul lacului s-a odihnit un grup de tineri gălăgioși, printre care erau una sau două fete. Alte detalii sau informații nu au fost în stare să le ofere, deoarece, fiind ocupați la stropitul pomilor, nu au urmărit cum se odihneau aceștia. Nu departe de s.Negureni părinții Tatianeii au întâlnit ciobanul satului, care le-a povestit despre același grup de tineri, accentuând că aproximativ pe la orele 21.00 din partea unde se odihnea grupul de tineri a auzit țipete de ajutor rostite de o femeie. Cele auzite au servit ca temei de a sesiza organele de poliție și de a le cere ajutorul.

Verificarea sesizării i-a fost încredințată inspectorului superior al poliției criminale Gh.Casapu, maior de poliție, unul dintre cei mai experimentați colaboratori. Deplasându-se la Negureni, acesta a identificat doi copii cu vârsta de 10-12 ani, care în a doua jumătate a zilei de 19 mai au fost la scăldat în lac. Copiii au descris exteriorul persoanelor de pe malul lacului, printre care au fost specificate și semnalmentele Tatianeii. Nu departe de locul unde s-au aflat tinerii Gh.Casapu a descoperit urme de culoare roșie-brună, asemănătoare cu sângele uscat. Analizând aceste informații, Gh.Casapu involuntar și-a amintit un caz care a avut loc cu câțiva ani în urmă pe malul lacului din preajma s.Costești, unde un grup de tineri, aflați în stare de ebrietate, au violat și apoi au omorât o tânără care trecea prin apropiere. În scopul distrugerii și ascunderii urmelor infracțiunii, aceștia au ascuns cadavrul victimei, fixându-l cu pietre de fundul lacului.

Bănuind posibilitatea consumării unui caz similar celui perindat în memorie, bazându-se în bună parte pe intuiție, Gh.Casapu a organizat cercetarea minuțioasă de către grupul operativ a locului cu pricina, precum și verificarea de către o echipă de pompieri a fundului lacului. Versiunea principală elaborată, sugerată de cazul similar descoperit anterior, s-a adeverit. După câteva ore de căutare, la fundul lacului a fost descoperit cadavrul Tatianeii cu semne de moarte violentă. De asemenea, la cercetarea minuțioasă a locului faptei au fost ridicate un număr mare de urme materiale care au condus la identificarea, reținerea și tragerea la răspundere penală a făptuitorilor.

Raționamentul pe bază de analogie poate părea la prima vedere o formă de raționare absolut sigură. Cum altfel am putea învăța din experiență, dacă nu transformând rezultatele anumitor descoperiri asupra unor situații noi, asemănătoare? Totuși, raționamentele prin analogie sunt sigure numai dacă situațiile comparate sunt în mod relevant asemănătoare. Însă, spre regret, nu există un criteriu simplu pentru asemănările relevante.

Depistând în datele reale particularități separate, asemănătoare cu particularitățile unei anumite clase de infracțiuni, fixate la modul general de către un sistem informațional de cunoștințe, putem ajunge la concluzia că datele examinate pot fi reflectarea infracțiunii real săvârșite, care dispune și de alte particularități ale infracțiunilor din aceeași categorie.

Concluzia prin analogie este întemeiată atunci când ea derivă din rezultatele comparării după particularitățile esențiale. Dimpotrivă, raționamentul prin analogie, construit după particularități neesențiale, dă naștere nu versiunilor, ci presupunerilor neîntemeiate [8].

Este foarte important a sublinia faptul că raționamentul prin analogie nu se desfășoară într-un vacuum mintal. Orice raționament se desfășoară în interiorul unei scheme cognitive (raționamente intraschematice) sau între scheme (interschematice). Influența exercitată de aceste structuri de cunoștințe sau scheme este și mai puternică atunci când raționamentul se desfășoară în condiții de incertitudine. În general, schemele cognitive ale acestui tip de raționament constituie:

- criteriu de acceptare sau respingere a informației cuprinse în premise;
- sursa de informație nouă din care să derive o concluzie;
- justificare sau verificare a concluziei obținute din anumite premise [9].

Considerăm că există comparații extrem de utile prin care ajungem la concluzii apropiate de adevăr. De exemplu, prin compararea circumstanțelor stabilite în cercetarea anterioară a unei cauze penale cu realitățile unui caz recent, în care nu dispunem de informații suficiente, s-ar putea, folosind raționamentul prin analogie, să fie aleasă direcția corectă a cercetării, să fie elaborate versiuni similare, să fie întreprinse alte acțiuni asemănătoare care ar contribui la aflarea adevărului.

Raționamentul prin analogie stă la baza elaborării versiunilor, descrise în repetate rânduri de criminaliști, despre săvârșirea de către o persoană a câtorva infracțiuni asemănătoare după particularitățile specifice ale acțiunilor criminale, uneltele folosite la săvârșirea acestora etc.

Astfel, dacă în rezultatul verificării versiunilor, elaborate pe alte temeuri, nu se poate descoperi infracțiunea, se recomandă elaborarea versiunilor după analogia metodelor de săvârșire a infracțiunilor. Pentru aceasta e necesar a verifica dacă au avut loc cazuri de comitere a infracțiunilor analogice în raionul dat sau în vecinătate. Este oportun, la fel, să se verifice fiecare informație despre săvârșirea infracțiunilor de acest fel, aceasta urmând a fi luată la evidență.

În unele cazuri, infractorul, după ce a săvârșit infracțiunea, peste anumite intervale de timp mai săvârșește un șir de infracțiuni. Aici trebuie de ținut cont de faptul că persoanele, care comit în repetate rânduri crime, în primul rând, preferă, de obicei, un anumit gen de infracțiuni și, în al doilea rând, deseori aleg unul și același mod (procedeu, metodă) de săvârșire și tănuire a infracțiunii.

Elaborarea versiunilor în cazul de față se bazează pe repetarea semnelor, adică pe reproducerea lor la fiecare infracțiune, săvârșită de una și aceeași persoană sau unul și același grup de persoane. Infracțiunilor săvârșite de una și aceeași persoană nu rareori le sunt caracteristice întregul complex de semne (particularități), care au relevanță sub aspectul dreptului penal și care permit ca toate acțiunile nelegitime, săvârșite de această persoană, să se atribuie unei categorii (unui gen) de infracțiuni, comun fiindu-le și un anumit număr de semne ce țin de modul săvârșirii și tănuirii de către răufăcător a infracțiunii [10].

Descoperirea și analiza acestor elemente asemănătoare constituie o etapă importantă; în baza lor pot fi elaborate versiuni privind analogia modalităților de săvârșire a infracțiunilor. La această etapă se hotărăște întrebarea despre cantitatea și caracterul semnelor care coincid, despre individualitatea și specificitatea lor. În dependență de soluționarea acestei întrebări se apreciază suficiența semnelor respective pentru a servi ca temei la elaborarea versiunilor: aparține oare presupusul infractor unui grup de persoane sau numărul semnelor individuale este într-atât de semnificativ, încât permite a elabora versiunea despre o persoană, destul de concretă, care a săvârșit infracțiuni similare.

Drept temei pentru presupunerea doar a apartenenței de grup a persoanei ce a comis infracțiunea servește repetarea metodelor de săvârșire a infracțiunilor, care se caracterizează prin semne ce nu au un caracter individual clar pronunțat. În același timp, nu se exclude posibilitatea săvârșirii infracțiunilor prin aceleași metode, dar de către persoane diferite. De aceea, când se repetă semne insuficient de specifice, elaborarea versiunii în privința doar a unei persoane concrete, care a săvârșit, după presupunerea ofițerului de urmărire

penală, toate infracțiunile cercetate, va fi neîntemeiată. Elaborarea unei astfel de versiuni poate orienta greșit direcția cercetării și căutarea infractorului.

În astfel de cazuri se elaborează, de exemplu, versiuni de tipul: infracțiunile puteau fi săvârșite de către careva dintre persoanele condamnate anterior pentru infracțiuni similare, sau care locuiesc în localitatea dată, sau care muncesc la aceeași întreprindere etc.

Așadar, o cerință esențială înaintată față de elaborarea versiunii după analogia metodelor săvârșirii infracțiunilor este repetarea semnelor, care caracterizează metoda. Dar nu trebuie de uitat că aceste semne pot coincide în linii generale – atât în cazul comiterii infracțiunilor de către o singură persoană, cât și de diferite persoane. Repetarea poate fi la fel condiționată, de exemplu, de astfel de factori, cum ar fi apartenența acestor persoane la o profesie. Caz în care deprinderile profesionale, procedeele sunt, de obicei, omogene.

Obiceiurile locale sau naționale la fel se reflectă în metodele acțiunilor, în maniera comportării. În unele cazuri repetarea poate fi rezultatul obișnuitei imitări, copieri a metodelor de săvârșire a infracțiunilor, preluate de către un infractor de la altul. Aprecierea acestor semne și depistarea factorilor ce au condiționat repetarea lor vor ajuta ofițerul de urmărire penală să elaboreze corect versiunile și să determine direcția căutării infractorilor.

Raționamentul prin analogie ar trebui tratat cu atenție ori de câte ori este posibil; trebuie căutate temeuri independente pentru concluzie. Nu ar fi rezonabil să ne așteptăm ca o analogie să reziste în orice situație sau chiar în majoritatea situațiilor. Numărul de asemănări și deosebiri demonstrează clar ce putem compara și ce nu putem; totodată, ne spune și de ce. Pentru ca argumentul să aibă forță, analogia trebuie să facă față unor situații relevante. Contextul determină în mare măsură ceea ce este relevant. În aplicarea gândirii critice este important să se acorde atenție cazului particular similar care urmează a fi studiat cu răbdare și atenție.

Concluziile raționamentului prin analogie sunt doar plauzibile. La nivelul cunoașterii științifice aceste concluzii sunt privite cu prudență, doar ca ipoteze. Astfel, știința contemporană, corelând anumite descoperiri din geologie, fizică, chimie, biologie etc. și bazându-se pe faptul că alte planete posedă anumite însușiri (forme de relief, compoziția chimică a solului, apei și atmosferei, temperatura maximă și minimă etc.), care în cazul Terrei s-au dovedit direct legate de existența vieții, a derivat, prin analogie, ipoteza existenței vieții extraterestre, inclusiv într-o formă superior organizată. Având însă în vedere tocmai faptul că raționamentul prin analogie nu produce concluzii certe, ci doar plauzibile, ca și condițiile care influențează gradul de probabilitate al concluziei unei analogii, în cunoașterea științifică ipoteza vieții extraterestre este tratată cu prudență.

Raționamentul prin analogie trebuie să fie folosit cu mult discernământ critic. La un spor de cunoștințe se poate ajunge numai dacă analogia pleacă de la premise suficiente și temeinice. Pentru a se evita greșelile, se recomandă folosirea cu multă grijă a raționamentelor prin analogie [11].

Cu toată incertitudinea lor, versiunile bazate pe raționamentul prin analogie pot avea o mare perspectivă. Restrângând cercul de persoane, printre care se poate afla infractorul, o astfel de versiune determină căile de căutare a lui. Repetarea metodelor de săvârșire a infracțiunilor, ce se caracterizează prin individualitatea semnelor, permite elaborarea versiunii despre săvârșirea infracțiunilor de către una și aceeași persoană. Organul de urmărire penală ar trebui să evite greșeala de a lua concluzia analogiei ca sigur adevărată. El trebuie să examineze minuțios informația de care dispune la moment, să nu se grăbească cu luarea unor decizii, deoarece realitatea ne oferă exemple de comitere a unor erori cu consecințe nedorite.

Referințe:

1. Mircea I. Criminalistica. - București: Lumina Lex, 2001, p.223.
2. Ларин А.М. Расследование по уголовному делу. - Москва: Юридическая литература, 1986, с.93.
3. Bilgrami A. Belief and Meaning: The Unity and Locality of Mental Content. - Oxford: Basil Blackwell, 1992, p.92.
4. Dicționarul Explicativ al Limbii Române. Ediția a II-a. - București: Univers Enciclopedic, 1996, p.489.
5. Ibidem, p.1020.
6. Ермолович В.Ф., Ермолович М.В. Построение и проверка версий. - Минск: Амалфея, 2000, с.30.
7. Wittgenstein L. Tractatus logico-philosophicus. - București: Humanitas, 1995, p.123.
8. Ларин А.М. Op. cit., p.94.
9. Newell A. & Simon H. Human Problem Solving. Englewood Cliffs. - NJ: Prentice-Hall, 1972, p.212.
10. Вольнский А.Ф. Криминалистика. - Москва: Юнити, 2002, с.31.
11. Ghidul procurorului criminalist. Ediție îngrijită de Ieronim Ursu și Ioan Doru Cristescu. - Timișoara: Helicon, 1994, p.44.

Prezentat la 25.04.2007